

Alfken J. D. 1912. *Die Bienenfauna von Westpreussen*. Westpreuss. Bot-Zool. Ver. 34: 1—93.

Banaszak J. 1970. *Spostrzeżenia nad fauną błonkówek (Hymenoptera) glinianych ścian zabudowań wiejskich w środkowej Wielkopolsce*. *Badania Fizjogr. nad Pol. Zach. B*, 23: 231—233.

Banaszak J. 1971. *Nowe stanowiska porobnicy murarki (Anthophora parietina F.) w okolicach Poznania*. *Przyr. Pol. Zach.* 9 (1—4): 107—111.

Banaszak J. 1991. *Program — koncepcja ekspozycji błonkówek zasiedlających stare zabytkowe budowle wiejskie*. Maszynopis.

Banaszak J., Kochanowski A. 1994. *Records of Chrysididae (Hymenoptera) from Western Poland*. *Zeszyty Nauk. WSP w Bydgoszczy, Studia Przyr.* 10: 7—24.

Frisch v. K. 1931. *Aus dem Leben der Bienen*. Verlag von J. Springer, pp. 160, Berlin.

Pniewski Z. 1962. *Interesujące stanowisko porobnicy murarki Anthophora plagiata Ill. w Poznaniu*. *Przyr. Pol. Zach.* 6: 1—3.

Wójtowski F. 1964. *Z doświadczeń nad tworzeniem przenośnych kolonii porobnic (Anthophora parietina F.)*. *Roczn. WSR w Poznaniu* 19: 177—184.

Stanowisko dżdżownicy Eisenia lucens na Pogórze Ciężkowickim

Stare powalone kłody drzew stanowią doskonale siedlisko dla bogatej fauny bezkręgowców. Największą różnorodność form żywych spotyka się w kłodach będących w zaawansowanym stadium rozkładu. W dobrze prowadzonym lesie gospodarczym powalone pnie jako zbędne są natychmiast usuwane. Spotkać je można jedynie w dzikich uroczyskach, zwłaszcza w terenach górskich, oraz w rezerwach przyrody i parkach narodowych. Z punktu widzenia ochrony przyrody jest to zjawisko niekorzystne. Wraz ze zmniejszaniem się powierzchni naturalnych, nie zagospodarowanych drzewostanów zmniejsza się liczba butwiejących pni, a tym samym ubywa siedlisk dla wyspecjalizowanych organizmów zwierzęcych. W wielu przypadkach ich występowanie ogranicza się tylko do kilku stanowisk położonych najczęściej na terenie ścisłych rezerwatów przyrody. Jako przykład można wymienić wynurta *Ceruchus chrysomelinus* i nadobnicę alpejską *Rosalia alpina* (Głowaciński red. 1992).

Ryc. 1. Lokalizacja stanowiska *Eisenia lucens* w Chojniku na Pogórze Ciężkowickim: 1 — stanowisko gatunku, 2 — granica lasu. — The locality of *Eisenia lucens* in Chojnik (Pogórze Ciężkowickie): 1 — the locality of species, 2 — the forest border

Typowym i bardzo ciekawym przykładem bezkręgowca żyjącego w próchniejącym drewnie jest *Eisenia lucens*. Jest to dość duża dżdżownica, o wyróżniającym się brunatnym prążkowaniu grzbietu i długości ciała 45—115 mm. W literaturze występuje czasem jej polska nazwa — kompostowiec świecący (Korbel red. 1991). Na ogół używana jest nazwa łacińska. Najbardziej interesującą cechą tego gatunku jest zdolność produkowania śluzu, który w ciemności fosforyzuje, stwarzając wrażenie świecenia. Śluz wydzielany jest przy podrażnieniu ciała. *Eisenia lucens* stanowi jedyny krajowy gatunek dżdżownicy, u którego obserwuje się to zjawisko. Po raz pierwszy została opisana przez znanego polskiego zoologa Antoniego Wagę, który stwierdził jej występowanie w Ojcowie (Pawłowski, Szepetycki 1977). Stanowisko to uważa się obecnie za reliktowe, podobnie jak stanowisko w Potoku Złotym (obydwa na terenie Jury Krakowsko-Częstochowskiej). Nieco liczniej występuje w Karpatach, gdzie w niektórych pasmach jest dość częsta.

Na Pogórze Ciężkowickim nie była dotąd notowana (Tomek 1976), choć można się było spodziewać jej obecności. Dnia 17.04.94 r. znalazłem stanowisko *Eisenia lucens* w Chojniku koło Gromnika. Gatunek występował w jednej z dolinek potoków wypływających spod wzgórza Golanka i wpadających do Białej Dunajcowej. Panuje tu wil-

gotny i zimny mikroklimat, typowy dla lasów górskich. Wąwóz porośnięty jest buczyną karpacką *Dentario glandulosae-Fagetum* z dużą domieszką jodły *Abies alba*. Zbocza doliny są strome i trudno dostępne, co powoduje, że powalone pnie nie są usuwane i znajdują się w różnym stadium rozkładu. Niektóre są już mocno spróchniałe, porośnięte z zewnątrz wątrobowcami, mszakami i grzybami. Ich mursejące wnętrza stanowią siedlisko m. in. dla *Eisenia lucens*. Populacja tego gatunku jest dość duża. W szczytanie o bokach długości 10 cm występowało średnio 4–5 dżdżownic. Kłody zasiedlone przez *Eisenia lucens* były bardzo mocno spróchniałe i zawilgocone. Natomiast w tych, gdzie drewno było twarde, dżdżownice nie występowały.

Warto nadmienić, że opisane wyżej stanowisko znajduje się na terenie projektowanego Parku Krajobrazowego Pasma Brzanki w głównym grzbiecie Pogórza Ciężkowickiego, znanego z malowniczego krajobrazu, dzikich uroczysk oraz interesującej flory i fauny.

Marcin A. Piątek

PISMIENNICTWO

Głowaciński Z. red. 1992. *Polska czerwona księga zwierząt*. PWRiL, Warszawa.

Korbel L. red. 1991. *Świat zwierząt*. Wyd. Multico i PWRiL, Warszawa.

Pawłowski J., Szeptycki A. 1977. *Inne bezkręgowce lądowe*. W: *Przyroda Ojcowskiego Parku Narodowego* (red. Zabierowski K.). *Studia Naturae B*, 28.

Tomek W. 1976. *Obserwacje nad wybranymi zwierzętami dorzeczna Białej Dunajcowej*. *Studia Ośr. Dok. Fizjogr. PAN*, 5, Kraków.

OCHRONA PRZYRODY ZA GRANICĄ

Koniec marzeń o transgranicznym parku narodowym na Szumawie?

W „Biuletynie Europejskiej Federacji Parków Narodowych i Krajobrazowych” Eva Pongratz pisze o smutnym końcu marzeń o transgranicznym parku narodowym na pograniczu Czech i Niemiec („European Bulletin Nature and National Parks”, 1995, 124: 3–8).